

ՕՏԱՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ

ՊՐԱԽՈՍԼԱԽ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ս. Սինոդի արած որոշումները (15—21 դեկտ. 1907 թ.)
խղճի ազատութեան մասին:

Ս. Սինոդը իւր որդոցը «խաւարի իշխանութիւնից» պահպանելու համար կոչուած լինելով՝ պահանջում է, որ պրաւոսլաւ եկեղեցու նկատմամբ մինչև այսօր գոյութիւն ունեցող առաւելութիւնները անփոփոխ մնան և յետագայում, որ իւր դաւանած վարդապետութիւնը ազատօրէն տարածելու իրաւունքը միմիայն պրաւոսլաւ եկեղեցին ունենայ, իսկ օտար դաւանութիւններին թոյլատրուի իրենց գիրկը ընդունելու միմիայն համոզմունքներով դարձածներին. քրիստոնէական կրօնի և սորա պաշտօնեաների գիրքը և պատիւը յարձակմունքներից, վիրաւորանքներից և նշաւակներից զերծ պահելու համար, յարմար է համարում այդ բոլոր գործողութիւնները պատժող պարզ և որոշ կանոններ ունենալ օրէնսդրական դրբերում: Որոշում է նոյնպէս, կարգալոյծ եղած սրբազնագործ պաշտօնեաները ոչ միայն իրաւունք չունենան քաղաքացիական պաշտօններ կատարելու այն նահանգում, ուր նոքա առաջ ծառայում էին իբրև քահանայ, այլ և այնտեղ ապրելու:

Бакинское Эхо.

Խղճի ազատութեան մասին Ս. Սինոդի արած որոշումները ռուս. մամուլը յուզել են: Այդ որոշումների հիմք ծառայող ո՛չ քրիստոնէական սկզբունքները առանց կուսակցութեան խտրութեան լրագիրները համարում են «հեղ և խոնարհ» քրիստոսի վարդապետութեան հակառակ:

Վյազ. Նաբօկով, «Рѣчь» լրագրի № 8-ի մէջ յիշում է Պրեբդոնոսցելի նշանաւոր նամակը՝ ուղղուած 1888 թ. զուլիցերական աւետարանական ընկերութեան նախագահ Նաւիլին, որով Պրեբդոնոսցելը ապացուցանում էր, որ Եւրոպայի ոչ մի պետութեան մէջ այլադաւանները չեն վայելում այնպիսի ազատութիւն՝ ինչպէս Ռուսաստանում: Եթէ, գրում էր նա, Եւրոպայում այս բանը չեն ուղղում խոստովանել, դա այն պատճառով է, որ այնտեղ օրէնքով սահմանուած խղճի ազատութիւնը

միացած է քարոզելու—տարածելու բացարձակ իրաւունքի հետ: Սակայն Ռուսաստանը ուրիշ վարդապետութիւն քարոզելու այգալիսի իրաւունք չի կարող տանելի համարել, որովհետեւ պատմութիւնը նրան կտակել է սրբազան պարտականութիւն—ուղղափառ եկեղեցին պահպանել այն բոլորից՝ ինչ որ սորան վտանգում է և այս պարտականութիւնը եղել է ռուսական ազգային գոյութեան էական պայման: Ռուսաստանը, յայտարարել է Պոքեգոնոսցեւը, երբէք չի թոյլ տայ, որ իւր ուղղափառ դաւաններին այլադաւանները իրենց շարքերի մէջ դասեն: Եւ Պոքեգոնոսցեւի այս հայեացքները արձագանք գտնելով օրէնսդրական մարմինների մէջ ևս՝ այլադաւանների կամ խղճի ազատութեան հարցը մնաց բաց մինչև 1905 թ. ապրիլի 17, երբ կրօնական անհամբերատարութիւնը ըստ երևութին դադարեց գործելուց ու յայտարարուեց խղճի կատարեալ ազատութեան սկզբունքը: Այս ժամանակ է ասել Պետերբուրգի միաբնակչութիւն Անտօնին իւր պատմական նշանաւոր խօսքերը՝ «ուղղափառ հաւատք անում եմ—գօրանում եմ Շեռնի Տեառն վարդապետելով, հեղուքեամբ եւ բարի օրինակներով, ուստի եւ ամեն մի բռնութիւն հակառակ է Քրիստոսի եկեղեցու բնաւորութեան»։ ապա սրբազան Անտօնին ասելով, որ հաւատքի հակառակ գործողների վարմունցները պատժող օրէնքներ չեն համապատասխանում ուղղափառ եկեղեցու հիմք ծառայող խաղաղութեան եւ քրիստոնեական սիրուն, միջնորդում էր, որ 1906-րդ յօդ. փոխուի, որի համաձայն հոգեւորականութիւնը պարտականութիւն ունէր աշխարհային իշխանութիւնից պահանջելու, որ ուղղափառութիւնից հեռացողները դատաստանակտն քննութեան ենթարկուին:

Եւ նաքօկովը, ասելով, որ մետրոպոլիտի խօսքերը երազ էին, որ Պոքեգոնոսցեւի հոգին կենդանի է. նորա միտքը շարունակում է իւր կործանիչ աշխատանքը, վերջացնում է իւր խօսքը այս ձևով. «Սակայն սոքա հեղուքեան խրատներ, վարդապետութիւն եւ բարի օրինակներ համարուող միջոցներ չեն, որոնց մասին խօսում էր մետրոպոլիտ Անտօնին: Այժմ այդ միջոցները պէտք է առաջուայ նման որոնել նախադուշացնող, յանցանքները (հաւատաւիթութեան համար) պատժող կանոնադրութեան մէջ—այն էլ քրէական օրէնսդրութեան: Եւ Ս. Սինոդը 1907 թուականի վերջին վերստին ըռնեց այն ճանապարհը, որը այնքան վիշտ է պատճառել և այն էլ միայն Անտօնի, մետրոպոլիտին չէ: Ինչպէս տեսնում ենք խղճի ազատութիւնը «այժմ հաւատարիմ ձեռքբերումն է գտնւում»:

Պատմ. ԶԷ ԿՅԱՆ ԵՄԵՆԵՅ

«Новое Время»-ն Սինոդի որոշումները «ողնու կաշուց պատրաստած ձեռնոցների է նմանեցնում»։ գործը նոր չէ, բայց ենթադրւում էր, որ այդ ձեռնոցները հաղնում է միայն տէրութիւնը և ոչ թէ տէրութեան հազցնում էր եկեղեցին, որի գլուխը Յիսուս Քրիստոս է և որը առաջնորդւում է Ս. Հոգով։ Զի կարելի չլիշել Մարթային ուղղած Քրիստոսի խօսքերը. «Մարթա, Մարթա, դու հոգաս և զբաղում իւր զբաղեալ ես. բայց աստ սակաւ ինչ պիտոյ է, Մարիամ մասն բարի ընտրեաց, որ ո՛չ բարձցի ի նմանէ»։

Իսկ «Нашъ Вѣкъ»ը ասում է. «Հասարակութիւնը արդէն վաղուց է, որ սպասում է եկեղեցական համագումար ժողովին, վաղուց սպասում է որ պրակտիկալ եկեղեցու ամբողջ կազմը միանգամայն կբարեփոխուի. իսկ դորա փոխարէն բերողը աս հոգևոր իշխանութիւնը իւր veto-ն է դնում նոյն իսկ քաղաքացիական ազատութեան ամենատարրական սկզբունքի՝ խղճի ազատութեան վերայ։

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հիսինային արևմտեան Եւրոպայի Օսնաբրիւք քաղաքում անցեալ տարուայ սեպ. 23—25 տեղի է ունեցել ընդ. աւեստա-բանական բողոքական ընկերութեան տարեկան ժողովը։ Պրոֆ. Գրիւսէնդորֆ խօսել է այն մասին, թէ ի՞նչ ձևով պէտք է աւետարանը մատչելի դարձնել վայրենի ժողովուրդներին։ Դք. Ֆիստէր խօսելով ճապոնական զանազան կրօնների մասին՝ աշխատել է ապացուցանել, որ դրանք չեն դիմանայ ժամանակակից քաղաքակրթութեան պահանջներին. որից յետոյ ժողովի նախագահ դր. Քենդ ղեկուցել է, թէ քրիստոնէութիւնը ճապոնիայում լաւ արմատ է բռնում և որ պիտի աշխատել աւելի լաւ տարածման համար։ Ամենից վերջ խօսել է Դէօթին-կէնի՝ իւր ազատամտութեամբ աչքի ընկնող՝ պրոֆ. Բուրուէտ «Միսիոնի և կրօնների պատմութեան մասին»։

«Դուստաւ Ադոլֆ» ընկերութեան տարեկան ժողովը եկայում 1907 սեպտ. 16—17։

Այս ընկերութիւնը, որի նպատակն է ամեն տեղ ըողոքական համայնքներին օգնել, եկեղեցիներ, դպրոցներ և այլ բարեգործական հաստատութիւններ հիմնել, ծագել է 75 տարի